

Huntington o el rearmament d'Occident

Samuel Huntington és, potser, un nom desconegut pel gran públic. Les idees d'aquest influent polític, però, són bàsiques per entendre una visió que explica el conflicte a partir del xoc ètnic i cultural entre civilitzacions.

Qui és Samuel Huntington? Huntington ha desenvolupat la major part de la seva vida acadèmica com a polític a la Universitat de Harvard, on actualment dirigeix el John M. Olin Institute for Strategic Studies. Tot i haver publicat estudis importants sobre el desenvolupament políticoinstitucional dels països menys desenvolupats, pot dir-se que l'autèntic fil conductor de la seva trajectòria professional és l'estudi de l'estratègia militar i la seguretat nacional dels Estats Units (EUA). Ha estat professor i consultor d'institucions educatives i de recerca de l'exèrcit nord-americà, així com assessor en qüestions de defensa, tant en governs demòcrates com republicans (com a bon intel·lectual de l'*establishment*). Huntington, en definitiva, ocupa una posició molt influent en el vèrtex on conflueixen el món acadèmic (tant civil com militar), l'alta burocràcia federal i els laboratoris d'idees (*think tanks*) de la dreta conservadora nord-americana, com la Brookings Institution i el Hudson Institute.

Què diu Huntington? En els seus primers articles i entrevistes, l'expert nord-americà diagnòstica que després de la fi de la Guerra Freda, un cop superada la bipolarització (dues superpotències enfrontades per motius ideològics), el món presenta una estructura multipolar. Per comprendre la nova realitat internacional, doncs, Huntington proposa un nou model basat en la premissa que els factors explicatius rellevants ja no són de caire ideològic, sinó que han passat a ser de caire cultural (ètnics i religiosos): les

persones s'identifiquen i es diferencien en funció de la seva identitat cultural. Per tant, els nous actors del panorama internacional seran les civilitzacions (proposa una divisió del món en vuit grans civilitzacions, en bona mesura definides per la seva religió principal), i els nous conflictes tendiran a originar-se en les línies de fractura entre civilitzacions. En cas que hi hagi una propera guerra mundial, serà, doncs, entre civilitzacions.

En textos posteriors Huntington ha fet una crida al reforçament de la unitat militar d'Occident i, en aquest sentit, ha insistit en el perill que suposen els acords de desarmament endegats pels estats occidentals (especialment els EUA). També ha suggerit —especialment a *El choque de civilizaciones y la reconfiguración del orden mundial*, el llibre de 1996— que Occident ha de desentendre's de la seva tradició universalista, que ha de desistir d'exportar el seu model polític i les seves formes de vida a altres civilitzacions i que s'ha de dedicar a consolidar i renovar els fonaments que defineixen i singularitzen la civilització occidental: el llegat clàssic, el cristianisme occidental, els idiomes europeus, la separació dels poders temporal i espiritual, l'estat de dret, el pluralisme, els organismes representatius i l'individualisme.

Principals crítiques a Huntington. Després de fer públiques per primera vegada les seves idees sobre el xoc de civilitzacions —l'estiu de 1993, a la revista *Foreign Affairs*—, Huntington va rebre un autèntic xàfec de comentaris crítics procedents de tots els racons del món.

El tractament de la dona en països com l'Afganistan ha generat un intens i inacabat debat. El diàleg intercultural es presenta cada vegada més necessari.

La major part de les crítiques fan referència a l'esquemàtic determinisme cultural de Huntington, a la seva insistència en la inevitabilitat dels conflictes i en el seu ús rígid i instrumental del terme "civilització". L'explicació de la realitat en termes exclusivament culturals (especialment religiosos i ètnics) resulta del tot inadequada. També cal tenir en compte les perspectives que aporten, entre altres factors, les diferències econòmiques entre els grups humans, o la discriminació racial. Huntington subestima, per exemple, la importància de la globalització de l'economia, que està suposant, precisament, l'establiment i la consolidació d'interconnexions múltiples entre societats de les diferents civilitzacions.

Algunes veus també han reconegut alguns mèrits a la proposta del xoc de civilitzacions. Principalment, el fet que Huntington ha sabut comprendre que l'àmbit de la cultura (l'aspiració comunitària) és, avui, una de les peces clau en la construcció de la societat del futur. I, en segon lloc, en el seu moment va ser colpidora l'advertència de Huntington que altres tradicions culturals estan guanyant pes en els assumptes internacionals (sobretot a nivell demogràfic i econòmic) i que, per tant, ens agradi o no, el diàleg intercultural és cada vegada més necessari.

Després de l'11 de setembre. Quan semblava que la capacitat de gestió de les idees de Huntington s'ana-

ven esllanguint i començaven a ser oblidades, els atemptats terroristes del passat 11 de setembre a Nova York i Washington –atribuïts a grups islàmics fonamentalistes–, han fet que moltes persones, a l'hora d'intentar entendre què havia passat, gressin la seva mirada vers el model civilitzacional huntingtonià: l'esquema "l'Islam contra Occident" ha tornat a circular amb profusió.

En les altes esferes de la política internacional i en els mitjans de comunicació de bona part del món s'està produint un debat encès sobre si actualment, quan la campanya d'Afganistan està força avançada o pràcticament finalitzada, s'està produint o no, un xoc de civilitzacions. Membres dels governs europeus i de la Unió Europea, així com del govern federal dels Estats Units d'Amèrica, han dit que no, que l'enemic a combatre no és una determinada civilització, sinó el terrorisme internacional.

Ossama bin Laden, amb la seva estratègia de voler unir tots els musulmans del món contra els EUA, sembla ser-ne un partidari entusiasta (com és el cas d'altres líders musulmans radicals). El mateix Huntington ha declarat, en una entrevista recent, que el conflicte actual no pot considerar-se un xoc de civilitzacions, ja que hi ha molts governs de països islàmics que donen suport a l'aliança antiterrorista internacional encapçalada pels EUA, però que el curs dels esdeveniments podria canviar –no sembla que la presa de posició dels governs d'alguns països islàmics representi la posició de la gent del carrer i, sobretot, la posició dels sectors políticament més actius–, i les seves teories podrien esdevenir una realitat.

De moment sembla, però, que les nombroses divisions internes de les civilitzacions, d'una banda, i els abundants elements compartits per totes elles, d'altra (precisament dos aspectes subestimats en el model de Huntington), estan impedit que l'acord internacional per lluitar contra els grups terroristes de tota mena s'acabi convertint en una guerra entre civilitzacions.

*Marc Dueñas,
antropòleg i editor
de la revista "Idees"*